Concurs a dues fases per al projecte d'ordenació del conjunt de la model (segons les directrius del Pla director de 2019), i per la redacció del projecte d'urbanització dels espais lliures de l'àmbit

Novembre 2019

X's
d'esborrar i creuar

CIUTAT, PATRIMONI I MEMÒRIA

Els concursos són oportunitats per reflexionar sobre les bases que es proposen als plecs. S'és conscient que aquest no és un concurs d'idees, en tant que es planteja com una proposta amb unes directrius molt definides, obviant l'oportunitat de reflexionar sobre el conjunt de la Model tal com es mereix. Així, tenint en consideració els dos primers paràgrafs del "Pla director per la Presó Model de Barcelona 2019":

En els darrers mesos el debat sobre la transformació del recinte presidiari de la Model a l'opinió pública ha pivotat entre dues raons excloents. Per a uns caldria enderrocar tot el recinte i aconseguir que les dues illes del recinte esdevingui un parc. Però no tots ho diuen per la mateixa raó, n'hi ha que ho fan perquè creuen que la raó del verd és principal, donat el dèficit urbà d'espais verds i més encara a l'Eixample, i n'hi ha perquè volen esborrar qualsevol oportunitat de memòria de la presó. Per als altres caldria mantenir el patrimoni construït de la Model amb la seva integritat física, i per tant qualsevol oportunitat de futur s'hauria de supeditar al manteniment del patrimoni.

En tot cas, aquests dos posicionaments excloents, s'obliden d'una raó tan potent o més, els veïns. I quan dic veïns em refereixo, a les seves reivindicacions històriques, resoldre els dèficits acumulats durant anys del barri, falta de verd per descomptat, però falta de molts equipaments entre d'altres per manca de disponibilitat d'espais. Però uns veïns i uns ciutadans també absolutament conscients i preocupats per la memòria i el valor patrimonial de l'arquitectura i la ciutat, i tant en lògica de patrimoni cultural com també d'ordre ecològic, i per això davant el risc del tabula rasa la preocupació perquè tant la ciutat com la seva arquitectura es rehabiliti i es recicli. I això s'explica amb una paraula avui ja imprescindible en la nova manera de fer ciutat, participació.

Es creu que hi ha prou aspectes per dubtar de la decisió de conservar parcialment "La Model", com a conjunt, deixant testimoni de la màquina-ull repressiu que ha representat sobretot els últims 60 anys. És un edifici, de qualitat arquitectònica dubtosa; la proposta de reutilització que es planteja, a base de modificacions i mutilacions, desfiguraria el que es pretén conservar i protegir.
La ciutat sempre ha vist La Model com un conjunt trist i sinistre, un lloc de malson i dolor pels empresonats i les seves famílies i, especialment, per les d'aquells que hi van ser executats.

Com a resposta a aquestes consideracions, es decideix actuar d'una manera radicalment diferent de la proposada a les bases del concurs, però, atenent i donant resposta a totes les necessitats, demandes i criteris establerts en el procés de participació ciutadana per tal de poder donar una millor proposta per a la ciutat.

Es tracta de rescatar per a la vida aquest terreny dedicat històricament a la repressió.

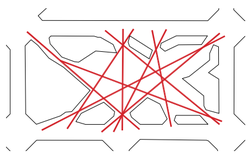

Un jardí creuat ordena el conjunt
A diferència del previst al Pla director 2019, es planteja un parc de caràcter unitari, variat i equipat al centre de la mançana, envoltat dels nous edificis.
El parc s'estructura amb uns eixos molt clars, que provenen d'unir tots els punts de connexió amb els carrers perimetrals. Defineixen els camins, entre dunes vegetals, amb alineacions d'arbres de fulla persistent i caduca.

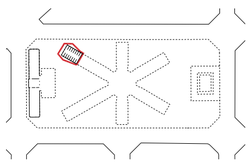

Empresonar la presó
Preservar la memòria sense escampar el fantasma de la presó.
Un embolcall equipat, empresonarà el fragment de la 4a galeria conservada tal com es trobi en el moment de l'obra, sense cap mena d'intervenció posterior, presentant els elements de la vida a les cel·les quan es visiti el memorial. Un pati perimetral de proporcions angoixants i sense finestres a les parets, emfatitzarà el caràcter i esperit que ha representat l'edifici durant anys.

PROPOSTA VOLUMÈTRICA DEL CONJUNT

V4 Es reconeix el caràcter peatonal que està previst pel carrer Rosselló, mitjançant la deformació dels nous edificis, generant eixamplaments. S'acompanyen de passos sota els edificis que connecten física i visualment amb el parc.

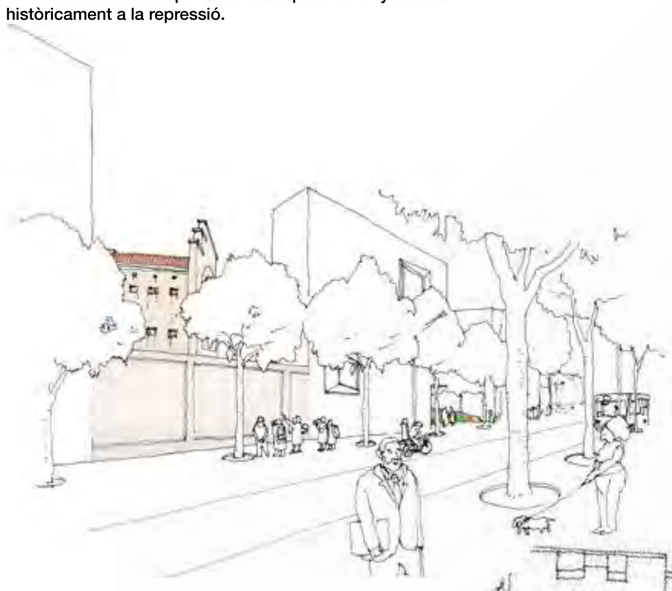

V1 Un únic punt de relació visual amb el carrer, per damunt del fragment de camí de ronda conservat, permet entreveure la 4a galeria des de l'exterior

AXONOMÈTRICA MILITAR

Escala 1/750

El parc a l'interior de la mançana es defineix amb geometries, a vegades, paral·leles (habitatges i escola) a les directrius de l'Eixample i d'altres de figures quebrades per donar cabuda a programes més complexes.

Els camins són els responsables de l'ordre del conjunt. Creuen en diagonals el jardí donant continuïtat al màxim nombre de recorreguts dels ciutadans.

V3 La geometria en ziga-zaga dels parterres genera àrees resguardades de les zones de pas

V2 L'interior de la mançana es defineix a partir d'uns traçats que construeix la geometria de les noves edificacions. • S'estableix per al conjunt d'edificacions una mateixa alçada reguladora cota +51,5, inferior a la resta d'edificacions del voltant. En resulten edificis de 4 plantes per a habitatge i de 3 per als equipaments.

V2' No es construeixen els xamfrans; el que abans eren taps, ara són portes d'accés al parc.

CONNECTIVITAT DEL VERD AMB LA CIUTAT

EMPLAÇAMENT

Escala 1/7500

Un nou parc de caràcter unitari, variat i equipat al centre de la mançana, envoltat dels nous edificis esdevé el nou pulmó verd i d'activitat del barri.

SECCIÓ LONGITUDINAL

Escala 1/500

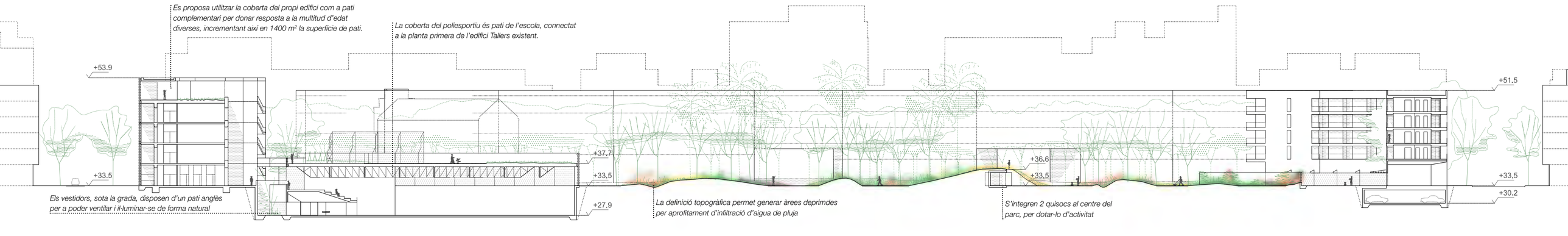

PROPOSTA D'ORDENACIÓ

La disposició perimetral de l'edificació desitja donar continuïtat a l'orde de l'Eixample Cerdà, en alinear-la als carrers que rodegen la doble mançana i que abracen un únic parc: un jardí creuat per camins i petites places lliures de vegetació. Els camins que travessen permeten visualitzar sempre els seus finals cap als carrers, per tal de tenir una major sensació de transparència i seguretat, sobretot a les nits, quan els fanals substitueixen la llum diürna.

El parc a l'interior de la mançana es defineix amb geometries, a vegades, paral·leles (habitatges i escola) a les directrius de l'Eixample i d'altres de figures quebrades per donar cabuda a programes més complexes.

- Els camins són els responsables de l'ordre del conjunt. Creuen en diagonals el jardí donant continuïtat al màxim nombre de recorreguts dels ciutadans.
- No es construeixen els xamfrans; el que abans eren taps, ara són portes d'accés al parc.
- Al final del carrer Vilamarí, les noves edificacions repliquen les cantonades de l'Eixample, esdevenint una porta clara d'accés al parc.
- Els edificis tenen passos a doble alçada sota que connecten física i visualment amb el parc.
- S'estableix per al conjunt d'edificacions una mateixa alçada reguladora d'entre 16 i 18 m (cota + 51,5) per salvar els 2 m de desnivell de l'àmbit), inferior a la resta d'edificacions del voltant. En resulten edificis de 4 plantes per a habitatge i de 3 per als equipaments.

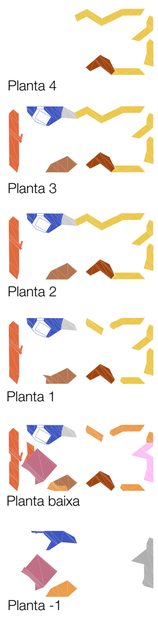

ELS EQUIPAMENTS I L'HABITATGE

Davant de la complexitat del programa sol·licitat, es considera que la solució adoptada permet resoldre l'edificació d'una manera més eficient, funcional, sostenible i, el que és més important, amb una millor relació amb la ciutat i l'espai verd generat al voltant del qual s'organitzen.
La disposició del programa possibilita generar múltiples sinèrgies d'ús que enriqueixen el funcionament i optimitzen l'amortització econòmica i dels seus usos.
S'ha tingut especial cura en la disposició dels accessos als edificis, intentant ubicar-los a cavall entre els carrers i el parc.

SOSTRE CONSTRUÏT	**34.767 m²**	
EQUIPAMENTS	**22.712 m²**	
Equipament Residencial	3.975 m²	pati 305 m²
Espai Memorial	4.601 m²	pati 315 m²
Institut - Escola	7.154 m²	pati 4.845 m²
Espai per joves	3.412 m²	
Escola Bressol	1.062 m²	pati 565 m²
Poliesportiu	2.574 m²	pati 122 m²
Espai Economia	1.245 m²	
Espais comuns	2.325 m²	
Habitatge	12.055 m²	
Aparcament	1.516 m²	

IMPLANTACIÓ DELS EDIFICIS I PROGRAMA FUNCIONAL

PLANTES PROGRAMA

Escala 1/1000

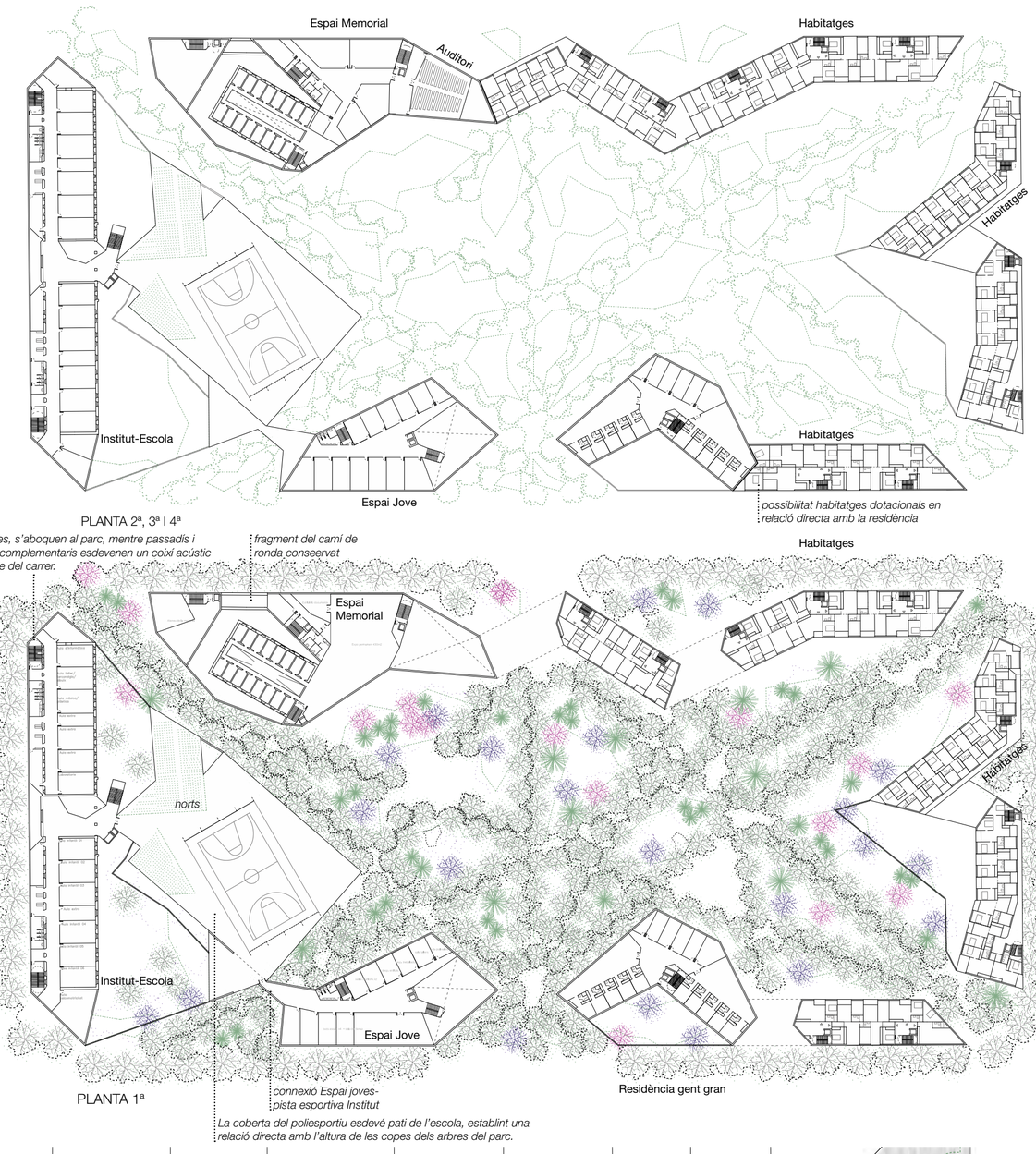

PLANTA I ALÇATS ORDENACIÓ

Escala 1/3000

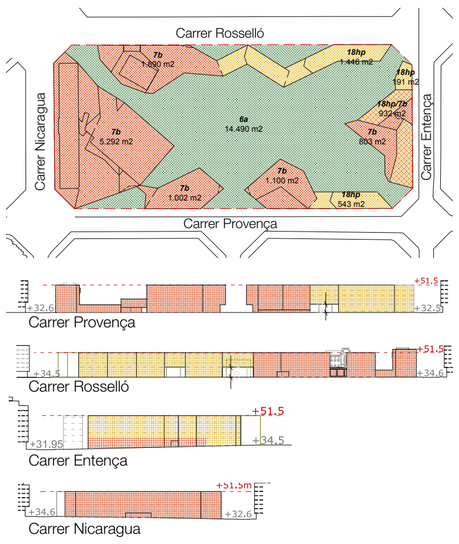

Qualificacions	Planejament aprov. incial	Planejament proposat
7b	7.320 m²	10.087 m²
6a	14.025 m²	14.524 m²
6a/7b	2.019 m²	0 m²
TOTAL SISTEMES	**23.14 m²**	**24.577 m²**
18hp	4.359 m²	3.112 m²
TOTAL ZONES	**4.359 m²**	**3.112 m²**
TOTAL ÀMBIT	**27.723 m²**	**27.689 m²**

EL VERD I L'ESPAI PÚBLIC

Connectivitat amb la ciutat i ordenació de l'espai públic / Recorreguts i usos

A diferència del previst al Pla director 2019, es planteja un parc de caràcter unitari, variat i equipat al centre de la mançana, envoltat dels nous edificis.
El parc s'estructura amb uns eixos molt clars, que provenen d'unir tots els punts de connexió amb els carrers perimetrals. Defineixen els camins, entre dunes vegetals, amb alineacions d'arbres de fulla persistent i caduca.
La intersecció d'aquests, organitza places diferenciades; algunes pavimentades i d'altres amb sauló, intentant maximitzar la superfície de sòl drenant, per tal de garantir i millorar el desenvolupament de les espècies vegetals. En contraposició a les places de sauló, la geometria en ziga-zaga dels parterres genera àrees resguardades de les zones de pas. Part d'aquests, seran racons de jardí terapèutic, protegides entre dunes vegetals, com els jardins d'esbarjo al cor del parc. Es proposen també dos quioscs integrats en les dunes vegetals que dotin al seu voltant d'activitat i ús al centre del parc.

El verd i la diversitat

Es proposa la predominança de dues espècies d'arbres, a consensuar amb el Servei de Parcs i Jardins, en les alineacions que acompanyen els camins que creuen el parc i la plantació d'arbres florals per als parterres, junt amb palmeres washingtònies que conviuran amb els exemplars ja existents.
Els parterres tindran predominança de gespa per a generar espais d'estada i espècies arbustives autòctones de flor tipus "herbaceous border" a la catalana (arbustos com si fossin els de generació espontània als marges dels camins dels camps catalans).

PLANTA BAIXA

Escala 1/500

SOSTENIBILITAT, EFICIÈNCIA I VIABILITAT CONSTRUCTIVA

Gestió Ambiental. Eficiència energètica, cicle de vida dels materials

La proposta de sostenibilitat s'assenta en 3 punts clau:
Comunitat energètica nZEB en el conjunt edificatori inclourà mesures passives i actives altament eficients per a obtenir demandes molt reduïdes i consums a cobrir majoritàriament amb renovables in-situ. La generació renovable serà centralitzada tant per als consums elèctrics com tèrmics, amb energia solar fotovoltaica i aerotèrmia, i la possibilitat d'incloure geotèrmia i solar tèrmica.

El **jardí climàtic i de salut, obert i segur,** a l'interior de l'illa comptarà amb vegetació autòctona i específica per dotar d'ombres a l'estiu, tenir un aire net (màxima capacitat d'absorció de CO2 i de contaminants de l'aire), un ambient refrescant i afavorir la seva autonomia. Es preveu la inclusió de petites superfícies d'aigua per a reduir la temperatura ambiental a l'estiu (mínim manteniment i màxima higiene).

Reducció de l'empremta ecològica durant la construcció i ús de les edificacions amb la gestió de l'aigua (reducció amb dispositius d'estalvi, recuperació d'aigua de pluja i la reutilització d'aigües grises) i reutilització de material de demolició; circularitat dels materials; protocols millorats durant les obres.

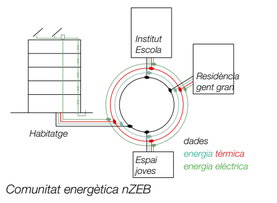

Comunitat energètica nZEB

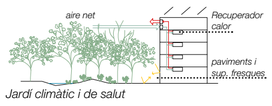

Jardí climàtic i de salut

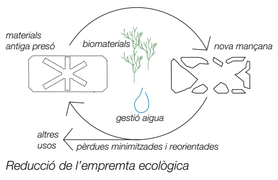

Reducció de l'empremta ecològica

Coherència i viabilitat, costos i manteniment

L'estratègia proposada permet una gestió molt senzilla, tant a l'hora de desenvolupar l'ordenació, en la parcel·lació i identificació de cada un dels edificis i usos, com del seu posterior desenvolupament.
S'ha considerat un abaratiment del 30% en la construcció dels edificis, donada la complexitat constructiva, estructural i de gestió que suposaria el plantejament de reconvertir la presó.
En relació als materials, es prioritzarà l'ús de materials de baixa energia embeguda (com la fusta) i la reutilització de materials propis de la demolició de la construcció existent (sobretot per preservar la pedra de Montjuïc). També es donarà prioritat als materials autòctons i de baix impacte i els que tinguin segell ambiental, tipus DAP o similar.

En relació a la superfície de parc i àrees enjardinades es proposen les següents directrius per tal d'optimitzar i racionalitzar-ne el manteniment:

- Establir com a objectiu la seva sostenibilitat i, per tant, obtenir el desenvolupament adequat dels individus en la zona on es preveu la seva implantació amb la utilització mínima de recursos (aigua de reg, tractaments fitosanitaris, fertilitzacions, podes, etc.)

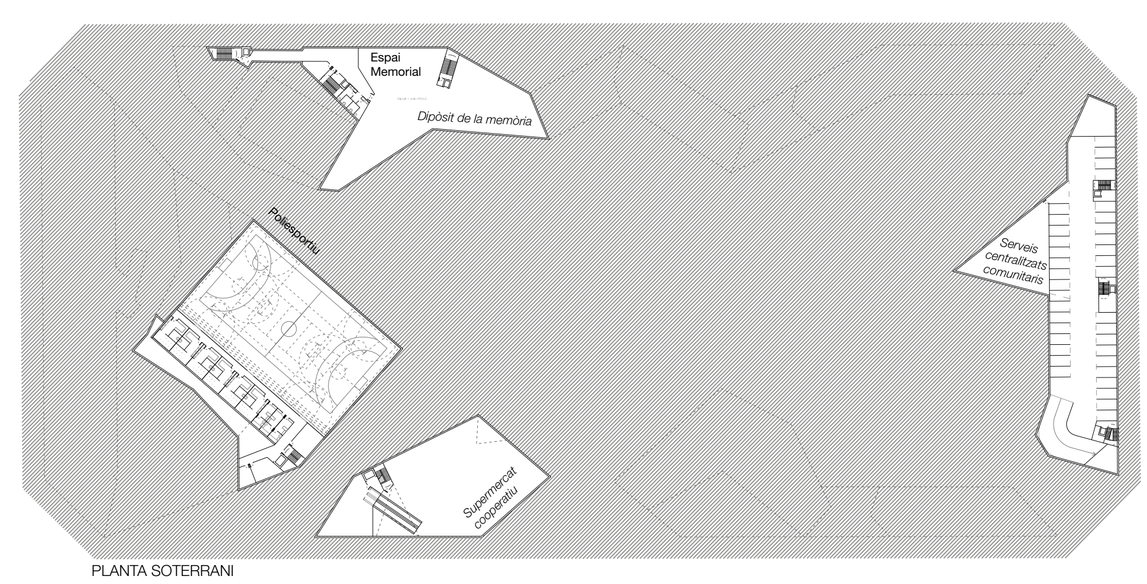

PLANTA SOTERRANI